

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลในการเสริมสร้างสมรรถนะครูโรงเรียนขนาดเล็ก

Schools Digital-Era Leadership in Enhancing Teacher Competency in Small Schools

อติชา นคเถื่อน¹ และ สารอจณ์ เป้ววงศากุล²

Aticha Nakthuean¹ and Saroch Pauwongsakul²

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University, Thailand

E-mail: ¹atiteachershot@gmail.com; ²sengcomm@kru.ac.th

Received August 23, 2025; Revised September 20, 2025; Accepted September 28, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาสมรรถนะครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งเป็นบริบทที่มักเผชิญกับข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่ยังไม่พร้อมใช้งานอย่างเต็มประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียน โดยผู้บริหารจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถกำหนดนโยบายที่ชัดเจน และจัดการทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของครูและนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาสมรรถนะครูในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเฉพาะด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน เป็นองค์ประกอบสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างพื้นที่ที่ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมีบทบาทในการส่งเสริมการใช้เครื่องมือดิจิทัล การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเชิงนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในโรงเรียนขนาดเล็กในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล, สมรรถนะครู, โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

This article aims to examine digital leadership of school administrators in enhancing teacher competencies in small-sized schools, which often face constraints in personnel, budget, and technological infrastructure. Digital leadership is a crucial mechanism for driving school development,

requiring administrators to possess a clear digital vision, establish effective policies, and manage resources to support both teachers' and students' learning.

Developing teacher competencies, particularly in integrating digital technologies into instructional practices, is a key factor in improving educational quality and reducing educational disparities across different areas. School administrators play a significant role in promoting the use of digital tools, creating supportive learning environments, and utilizing data for informed decision-making.

The study highlights that effective digital leadership contributes to sustainable educational development by strengthening teachers' capacities and enabling small-sized schools to adapt to changes in the digital era more efficiently.

Keywords: Digital leadership, Teacher competency, Small-sized schools

บทนำ

โรงเรียนขนาดเล็กในประเทศไทยมักเผชิญข้อจำกัดหลายด้านที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา เช่น การขาดแคลนครูคุณภาพ ทรัพยากรทางการศึกษาที่จำกัด และโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่ยังไม่พร้อม ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพและไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม สุรัตน์ จันทโช (2566) พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนโยบาย โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลที่ขาดการสนับสนุน ขณะที่พลศิลป์ ตรังคบุรีรัตน์ (2562) ระบุว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในบริบทที่ทรัพยากรจำกัด

การพัฒนาสมรรถนะครู โดยเฉพาะด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จึงเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทโรงเรียน ควบคู่กับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารที่ต้องกำหนดทิศทาง ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันภายในองค์กร

การพัฒนาครูควรครอบคลุมทั้งการใช้เทคโนโลยี การจัดการเรียนการสอน และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า รวมถึงการวางแผนพัฒนาโรงเรียนด้านทรัพยากร หลักสูตร และการใช้ข้อมูลในการประเมินผล เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างยั่งยืน โดยมีภาวะผู้นำยุคดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนสู่การพัฒนาในระยะยาว และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ความหมายของภาวะผู้นำยุคดิจิทัล

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล (Leadership in the Digital Era) หมายถึง การแสดงออกของผู้นำที่สะท้อนความสามารถในการมีอิทธิพล จูงใจ และสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้บริบทของสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้นำยุคดิจิทัลจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจ และทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถประยุกต์ใช้ ดิจิทัลในการบริหารจัดการองค์กร กำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สนับสนุนการทำงานร่วมกัน และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาองค์กรให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง (ชุตีรัตน์ กาญจนธงชัย, 2562)

นอกจากนี้ ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลยังหมายถึงความสามารถของผู้บริหารในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ของครูและนักเรียน พัฒนาทักษะการสอน และบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่สูงขึ้น (พิมพ์ิลา อำนวย, 2566)

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารหรือผู้นำในการใช้ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะด้านดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถ กำหนดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน สนับสนุนการทำงานร่วมกันของบุคลากร ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการทำงาน การจัดการเรียนการสอน และการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมุ่งสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ การสื่อสาร และการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างสร้างสรรค์และมีจริยธรรม เพื่อให้องค์กรสามารถปรับตัวและพัฒนาได้อย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัล

ความสำคัญของการเสริมสร้างสมรรถนะครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ครูในโรงเรียนขนาดเล็กต้องรับผิดชอบหลายบทบาทในเวลาเดียวกัน ทั้งการสอนหลายระดับชั้น การจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และงานธุรการ ส่งผลให้ครูจำเป็นต้องมีสมรรถนะที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการประเมินผลการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน โดยเฉพาะในบริบทที่มีข้อจำกัดด้าน ทรัพยากร บุคลากร และโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี (สุกิจ อัครมหาเสนาวงศ์ และคณะ, 2565)

การพัฒนาสมรรถนะครูยังมีบทบาทในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลหรือขาดแคลน ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กมักเผชิญกับข้อจำกัดด้านโอกาสและการสนับสนุนจาก ภายนอก การส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อขยายโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองจึงเป็นแนวทางที่ ช่วยให้โรงเรียนสามารถแข่งขันและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน (สุรัตน์ จันทิโซ, 2566)

นอกจากนี้ สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับครู โดย กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดให้เป็นสมรรถนะประจำสายงานของครู การจัดการเรียนรู้มุ่งให้ผู้เรียน มีลักษณะตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยึดหลักเน้นผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด มีความเชื่อว่าทุกคน มีความสามารถเรียนรู้ และสามารถพัฒนาได้ ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตาม ธรรมชาติและเต็ม

ตามศักยภาพของเขา โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการของ ผู้เรียน ทั้งทางสมอง สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังนั้น การเสริมสร้างสมรรถนะครู ในโรงเรียนขนาดเล็กจึงไม่ใช่เพียงการพัฒนาทักษะวิชาชีพ เท่านั้น หากยังครอบคลุมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน และยังเป็นรากฐานสำคัญในการยกระดับมาตรฐานการศึกษาไทยอย่างยั่งยืน

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลในการเสริมสร้างสมรรถนะครู

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะครู โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสามารถส่งเสริมให้ครูพัฒนาทักษะและความสามารถได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านแนวทางสำคัญดังต่อไปนี้

1. กำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายด้านเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสามารถกำหนดทิศทางและเป้าหมายการใช้เทคโนโลยีในโรงเรียนได้อย่างชัดเจน โดยเชื่อมโยงกับการพัฒนาครู เช่น การกำหนดนโยบายการใช้สื่อดิจิทัล การสนับสนุนระบบสารสนเทศเพื่อการประเมินผล และการวางแผนพัฒนาครูให้สอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียนในยุคดิจิทัล (วรรณ ภา ปรีกษา และกัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์, 2566)

2. ส่งเสริมการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรสนับสนุนการจัดกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพที่เน้นการใช้เทคโนโลยี เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ และการสร้างชุมชนวิชาชีพดิจิทัล เพื่อส่งเสริมให้ครูมีความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้ และสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม (พิมพ์ิลา อำนาจ, 2566)

3. สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การประชุมออนไลน์ การใช้แพลตฟอร์มคลาวด์ หรือระบบสื่อสาร ภายในองค์กร ช่วยให้ครูสามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ลดความรู้สึกโดดเดี่ยวในการทำงาน และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชนการศึกษา (พลศิลป์ ตรังคบุรีรัตน์, 2562)

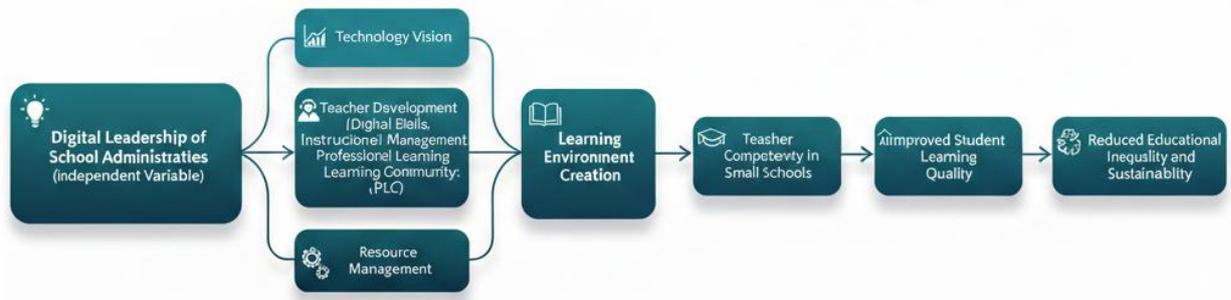
4. ใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเชิงนโยบายด้านการพัฒนาครู ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลช่วยให้ผู้บริหารสามารถใช้ข้อมูลสารสนเทศ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หรือผลการประเมิน สมรรถนะครู มาวิเคราะห์และกำหนดนโยบายการพัฒนาครูให้ตรงจุด มีความเป็นระบบ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด (สุรัตน์ จันทโซ, 2566)

5. จัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของครู ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำยุคดิจิทัลควรบริหารงบประมาณและทรัพยากรด้านเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เช่น การจัดหาอุปกรณ์ดิจิทัลที่จำเป็นการสนับสนุนระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และการจัดสรรเวลาให้ครูได้ทดลองใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ

เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้และการสอนที่มีประสิทธิภาพ (วรรณภา ปรีกษา และกัญญ์ รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์, 2566)

องค์ความรู้จากการศึกษา

การออกแบบและพัฒนากรอบแนวคิดภาวะผู้นำยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูและคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก มีดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดภาวะผู้นำยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูและคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก

- ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา (Digital Leadership of School Administrators) เป็นตัวแปรต้น (Independent Variable) ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนในยุคดิจิทัล
- องค์ประกอบของภาวะผู้นำยุคดิจิทัล (Core Components of Digital Leadership) ประกอบด้วย 3 ด้านหลัก ได้แก่ วิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี (Technology Vision) การพัฒนาครู (Teacher Development: Digital Skills, Instructional Management, Professional Learning Community: PLC) และ การจัดการทรัพยากร (Resource Management)
- การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Learning Environment Creation) องค์ประกอบทั้งสามร่วมกันส่งเสริมให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาครูอย่างมีประสิทธิภาพ
- การพัฒนาสมรรถนะครูในโรงเรียนขนาดเล็ก (Teacher Competency in Small Schools) สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมส่งผลให้ครูมีสมรรถนะทั้งด้านทักษะดิจิทัลและการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน
- คุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน (Improved Student Learning Quality) สมรรถนะครูที่เพิ่มขึ้นส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

6. ผลลัพธ์เชิงระบบ (System Outcomes) นำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและควายั่งยืน (Reduced Educational Inequality and Sustainability) ในโรงเรียนขนาดเล็ก

สรุป

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลเป็นแนวคิดที่สะท้อนถึงความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนในบริบทที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้และการบริหารจัดการ โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร และโครงสร้างพื้นฐาน ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลจึงเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างสมรรถนะครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

การเสริมสร้างสมรรถนะครูผ่านภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสามารถดำเนินการได้ในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายด้านเทคโนโลยี ผู้บริหารควรกำหนดทิศทางและนโยบายการใช้เทคโนโลยีที่ชัดเจนและเชื่อมโยงกับการพัฒนาครู เช่น การบูรณาการสื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ และการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

2. การส่งเสริมการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูอย่างต่อเนื่อง ควรสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพผ่านการอบรม การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ และการสร้างเครือข่ายวิชาชีพ เพื่อให้ครูสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร ผู้บริหารควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี เช่น การประชุมออนไลน์และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่องและลดความโดดเดี่ยวในการทำงาน

4. การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อการตัดสินใจ การนำข้อมูลสารสนเทศ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลการประเมินครู มาใช้ในการวางแผนและพัฒนาครู จะช่วยให้การบริหารจัดการมีความแม่นยำและตอบสนองต่อบริบทได้อย่างเหมาะสม

5. การจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ผู้บริหารควรบริหารจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าทั้งด้านอุปกรณ์ เทคโนโลยี และโอกาสในการพัฒนา เพื่อให้ครูสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

โดยสรุป ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาสมรรถนะครูในโรงเรียนขนาดเล็กอย่างเป็นระบบ ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และเสริมสร้างความยั่งยืนทางการศึกษาในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- ชูติรัตน์ กาญจนธงชัย. (2562). ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 11(2), 45–59.
- พิมพ์ิลา อำนาจ. (2566). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พลศิลป์ ตรังคบุรีรัตน์. (2562). การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราช ภัฏนครราชสีมา*, 8(2), 45–58.
- สุกิจ อัครมหาเสนาวงศ์, และคณะ. (2565). การเสริมสร้างสมรรถนะครูในโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับ คุณภาพการศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 12(1), 101–118.
- สุรัตน์ จันทโซ. (2566). *โรงเรียนขนาดเล็กกับความเปราะบางทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: กองทุนเพื่อความ เสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.).